

Kullabladet nr 2/2011

Vår, Sommar och Höst

Medlemstidning för föreningen Backstugans Vänner,
Upphärad

Kortet är taget i samband med Kerstins 50-årsdag 1984

Stående: Alfhild, Clara, Åke, Per-Axel, Elvy, Nisse, Lisa, Sven, Einar och Gunnar,
Sittande: Anna, Karl, Kerstin och mamma Karin, som avled 1999, 100 år
gammal!

Styrelsen 2010

Ordförande Lena Calmestrand Kyrkväktarns väg 11 461 79 Upphärad
Telefon: 44 16 21 e-post: [lena.calmestrand@telia.com](mailto:lana.calmestrand@telia.com)

Vice ordförande Alfild Olsson Hjortmossegatan 54 461 51 Trollhättan
Telefon: 48 17 76

Sekreterare Maria Calmestrand (adress se ovan) e-post: maria.calmestrand@telia.com

Kassör Aina Magnusson Västra Lindåsvägen 22 461 79 Upphärad
Telefon: 44 11 61

Ledamot Kerstin Andreasson Härklättan 269 463 94 Lilla Edet
Telefon: 65 60 57

Suppleant Roy Nilsson Smedvägen 20 461 79 Upphärad
Telefon: 44 02 49 e-post: royalvar@telia.com

Revisor Per-Axel Andersson Klintens By 203 460 12 Prässebo
Telefon: 177 50

Revisorsuppleant Anne Marie Andersson (adress se ovan)

Valberedare Curt Beijer Ljungkullen 461 97 Sjuntorp
Telefon: 44 11 51

Valberedare Matts Mattsson Parkvägen 9 461 79 Upphärad
Telefon: 44 13 10

Föreningens bankkonto är Nordea 3120 21 07303 och medlemsavgiften för 2011 är oförändrad 50:

Var vänlig meddela kassören om du betalar in via kontot. Du kan också skicka 50: - i ett kuvert till Aina Magnusson (se adresslistan) eller betala vid en sammankomst. **Om medlemsavgiften inte är betald 30 juni stryks du som medlem.**

Medlemstidningen Kullabladet utkommer med 2 nr 2011 och ansvarig för innehållet är Lena Calmestrand. Skriv gärna artiklar och andra inlägg till kommande nummer av Kullabladet.

Kära medlemmar i Backstugans Vänner!

Så blev då backstugan Kulla äntligen ett Kulturminne, i november 2010 och skyddat enligt lag, vilket innebär att allt vi ämnar ta oss för i huset och på tomten fortsättningsvis måste få godkänt från våra tillsynsmyndigheter, Västarvet och Länsstyrelsen! Vi framför härmed ett stort tack till alla som varit med i Kullaprocessen så här långt! Vi fick en fin skylt att sätta upp på huset och det har Ingemar gjort. Där står: "Huset är ett historiskt kulturminne och skyddat enligt lag".

Kulla är numera låst så vill du ha tillgång till Kulla så får du höra av dig till någon av de personer som har nyckel. Mer om detta finns att läsa nedan.

Öppet varje på Kulla, varje lördag och söndag, maj-september kl. 14-16. Vår stora satsning i år blir att försöka göra huset tillgängligt för så många som möjligt genom att ha öppet varje helg, maj-september. Jag vädjar redan nu till dig som känner att du har intresse och tid att boka in dig någon eller några helger under perioden. Uppgiften blir att öppna huset, duka upp fika (en mycket enkel som redan finns på plats i snickarboden, jag fixar den inför varje visningsdag, så ingen behöver baka eller koka kaffe), finnas på plats under två timmar samt diska och låsa. **Kl. 15 varje visningsdag** kommer jag upp och berättar om backstugusittarna i ca 25 minuter så ingen behöver plugga fakta. Det kommer dessutom att finnas ett faktablad att dela ut med lite info om föreningen. Vill någon av besökarna gå med i föreningen så ska det också gå att betala medlemsavgiften på plats. Du som vill anmäla dig till visningsdagarna kan höra av sig till mig. En lista kommer också att finnas på plats vid varje programtillfälle där du kan anteckna dig. Vi börjar nu på söndag 1 maj, annonsering görs i ttela inför varje helg. Även om vi inte kommer att ha besökare under varje visningsdag så har vi i alla fall gjort det möjligt för den som är intresserad att komma upp

Backstugan Kulla är den första backstugan i Västra Götalands län som blivit "kulturminnesmärkt".

Använd gärna Kulla

Du som vill besöka Kulla under året, kanske visa för släkt och vänner, ta en liten fikastund i huset, göra ett handtag i trädgården, rensa ogräs, vattna mm. Du /ni får gärna använda det porslin som finns men tänk på att diska och att du lämna huset i samma ordning som när du kom! Hos följande personer kan du få låna nyckel:

Lena Calmestrand, Ingemar Carlson, Alfhild Olsson och Matts Mattsson.

Visningarna på Kulla

Som jag ovan nämnt kommer vi att annonsera visningarna på Kulla i ttelas "På gång". Vi har också affischer som kommer att sättas upp. Vi skriver om det på hemsidan och kommer

också att finnas på Visits hemsida samt i butiken på Innovatum. I maj kommer ttela upp till Kulla och gör ett reportage som ska finnas i tidningens uppslag över intressanta kulturutflykter under sommaren.

Hjälp vid programdagar under säsongen

Du som vill baka till våra övriga programträffar, se programmet, är varmt välkommen att höra av dig till mig eller till någon annan i styrelsen.

Fler styrelseledamöter

Vi behöver bli fler medlemmar i styrelsen. Du som har intresse och tid över att vara med som kulturbärare hör av dig till mig innan årsmötet 22/5. Vi har möten på Kulla 5-6 gånger/år.

Våra styrelsemöten

Du som är medlem är välkommen till våra styrelsemöten där vi går igenom det som hänt den senaste tiden på Kulla och vad som närmast väntar. Nästa styrelsemöte blir onsdagen den 25/5 kl. 17 strax före Vårträffen samma dag med Naturskyddsföreningen kl. 18.30. Varmt Välkommen!

Loppis

Har du småsaker som du vill bli av med. Här kommer ett fantastiskt tillfälle för dig att skänka dina prylar till vår loppis (dock inte alltför tunga saker att bära) som kommer att finnas på Kulla under hela sommaren fr. o. m. 1 maj. Ta gärna med dig det du har så snart som möjligt, så vi kan märka upp. Böcker och skivor är också intressanta loppisprylar så tveka inte att titta i bokhyllor och skivställ en extra gång.

Kullaalmanackan 2012

Jag vill passa på att påminna om Kullaalmanackan 2012 redan nu. Vi kommer att satsa även i år på gamla Upphäradsbilder. Du som har gamla bilder från Upphärad uppmanas att ta med dessa gärna redan till årsmötet 22/5. Skriv också gärna ned vem eller vilka bilden föreställer samt också om det är någon historia förknippad med bilden. Du som vet att du vill beställa en eller flera almanackor kan göra det redan nu till Aina eller vid årsmötet, dock senast 30/9. Priset blir detsamma 150:-. Redan 1/11 i år ska almanackan finnas klar att hämta hos Aina.

Du som vill kan få almanackan hemskickad till en kostnad av 25:-, säg i så fall till om detta redan när du beställer almanackan.

Insamlingsprojektet "Om Upphärad vill jag berätta..."

Det som bestämdes på förra årsmötet, nämligen att samla in material om Upphärad, har inte rönt så stort intresse. Under det år som gått har **ett enda bidrag** inkommit; en tidningsartikel om en Upphäradsbo som utvandrat till Nordamerika.

Gårdhems hembygdsförening ger ut en mycket trevlig skrift **varje år** med intressanta artiklar, bilder och annan information från förr. Har du inte sett den rekommenderar jag den verkligen. Nytt häfte finns att köpa vid jultid och alla utgivna finns också att låna på biblioteket.

Utgrävning av grunden

Jag skrev om grunden redan i förra numret av Kullabladet men gör det igen:

Du som är intresserad av att hjälpa till vid utgrävningen på Kulla nu under våren ombedes att snarast anmäla dig. Vi behöver vara några som hjälper till eftersom det ankommer på oss i föreningen att gräva. Lödöse museum finns endast med som rådgivare. Så om vi vill få klarhet i huruvida grunden är en husgrund eller en terrassodling så måste vi hjälpas åt. Så hör av dig snarast! Kanske kommer vi i år endast att gräva ut en liten bit av grunden beroende på hur många deltagare som anmäler sig.

Programkvällar på Kulla

I år vill vi förutom visningarna också lägga tonvikten vid programkvällar på Kulla. Vi passar på att visa hur viktigt det är att bevara backstugusittarnas historia. Därför har jag engagerat Västarvet, Länsstyrelsen och Byggnadsvård Nääs som kommer och berättar.

Skriv och berätta

Jag har sagt det många gånger men det tål att sägas hur många gånger till som helst. Skriv och berätta vad du vet medans minnet fungerar, en dag kanske du inte minns och då är dina minnen ohjälpligt dömda att ta plats i glömskans brunnar dit ingen når. Berätta dina minnen, långt tillbaka eller nära. Berätta om dina förfäders historia. Berätta något du hört berättas när du var barn eller berätta om din släktforskning. Allt är välkommet i Kullabladet!

Vägkyrkan

I år finns Backstugan Kulla med på ett hörn i Vägkyrkan. Vi kommer att ha skärmar med information om Kulla. Ingemar och Matts finns på plats under veckan och besvarar frågor.

Johan Friberg

Just nu går jag igenom rättgångsprotokollen angående mordet på Johan Friberg 1873. Jag efterlyser därför bilder på Johan Friberg och hans hustru Maria Kron f. i Upphärad 1844. Maria avled på sitt 100:e år. Du som har bilder och kanske mer information om Johan och släkten Friberg hör gärna av dig till mig.

Årsmöteshandlingar för Backstugans Vänner 2011

Årsmöte på Kulla söndagen den 22 maj 2011 kl. 16

Dagordning:

1. Mötets öppnas
2. Val av mötesfunktionärer:
 - a) Ordförande
 - b) Sekreterare
 - c) Två justerare
3. Godkännande av kallelsen till årsmötet
4. Fastställande av dagordningen
5. Verksamhetsberättelse för 2010
6. Kassaredovisning för 2010
7. Föredragning av revisionsberättelsen
8. Frågan om styrelsens ansvarsfrihet
9. Styrelsens förslag till:
 - a) Budget för 2011
 - b) Verksamhetsplan för 2011
10. a) Val av ordförande för 2011/12

b) Val av styrelseledamöter för 2011/12 (i tur att avgå är Maria Calmestrand, sekr., Kerstin Andreasson, led. och Roy Nilsson, suppl.)

11. Val av revisor samt revisorersättare för 2011

12. Val av valberedning för 2011

13. Fastställande av medlemsavgift för 2012

14. Fastställande av firmatecknare för föreningen, ordförande och kassören var för sig

15. Övriga frågor

16. Mötet avslutas

Backstugans Vänner

Verksamhetsberättelsen för Backstugans Vänner år 2010

Styrelsen har under 2010 bestått av: ordf. Lena Calmestrand, vice ordf. Alfhild Olsson, sekr. Maria Calmestrand, kassör Aina Magnusson, led. Kerstin Andreasson och suppl. Roy Nilsson. rev. Per-Axel Andersson, rev. suppl. Anne-Marie Andersson, valberedning Matts Mattsson och Curt Beijer.

Styrelsen har under 2010 haft fem protokollförda sammanträden.

Kullabladet har under 2010 utkommit med fyra nummer.

Lars Dahlberg har varit vår webbmaster under 2010 och skött hemsidan på ett föredömligt sätt.

Arbetslaget har under 2010 målat och tapetserat i rummet under ledning av "målmäster" Matts. Ingemar har tillverkat en flaggstång och arbetslaget har hjälpts åt att få upp den på plats. Under hösten gjordes försök att täta den gamla spisen men utan att lyckas. Ingemar införskaffade då en ny spis på "Hus till Hus". Spisen kommer att installeras innan 1 maj.

Arbetet fortsatte under 2010 med att samla in uppgifter om de olika backstugusittarna på Kulla 1860-1961, likaså fortsatte kartläggningen av nu levande släktingar till dessa backstugusittare.

Programmet under 2010:

29/4 fick vi besök från Västarvet. Det var Lars Bergström med kolleger som gjorde ett studiebesök.

2/5 Städ- och trädgårdsdagen på Kulla.

19/5 En fältvandring med AnnCharlott Hajdu Rafis från Länsstyrelsen. Välbesökt med 25 personer, varav 3 från föreningen.

26/5 Linets år, ett program med medlemmar från föreningen Västgöotalin som visade de olika redskapen och berättade om linbearbetningen. Ett 10-tal besökare kom.

31/5 Carina M Carlsson från Västarvet berättade om den kulturhistoriska utredning som hon gjort om Kulla. Ett 20-tal besökare kom.

16/6 Git Carlberg från trädgårdsföreningen berättade om " Gamla växter vid mormors fars stuga". Ett 10-tal besökare kom.

29/8 Backstugans dag med "Marias får och ullkonst" och "Jordbrons Lilla Lantgård" som presenterade sina lantraser av kaniner och höns. Flaggstången invigdes med Olga Anderssons hemsydd flagga. Torvald Fälth höll ett mycket uppskattat föredrag om potatisens historia och visade ett 25-tal olika sorter. Morgan Larsson berättade historier samt underhåll med sång och musik. Ett 50-tal besökare kom.

12/9 Kulturarvsdagen med temat "Kulturens vägar". En vandring kring motions slingan med stopp vid de olika husgrunderna med berättelser om människorna som bott där. Endast 5 personer deltog trots annonsering i ttela.

17/10 Städ- och trädgårdsdagen på Kulla.

Föreningen Backstugans Vänner

Redovisning budgetåret 2010

Tillgångar och eget kapital

ing. saldo 2010.01.01

Kassa 71:98

Bankmedel, Nordea 35,682:12

35,754:10

Eget kapital

35,754:10

Intäkter:

Medlemsavgifter 3,000:-

Gåvor-Lotterier 500:-

Kullaalmanackan	1,350:-
Skrifter	80:-
Fika-kurser-program	1,684:-
Kom. anslag	15,000:-
Ränta	199:07

Summa intäkter **21,813:07**

Kostnader:

Medlemsavgifter	611:-
Lotterier, gåvor	780:-
Kullaalmanackan	1,963:-
Skrifter	1,544:-
Fika, kurser, program	2,290:60
Fastigh. kostnader	15,012:-
Kontorsmaterial, porto	1,531:75
Försäkring	644:-

Summa kostnader **24,376:35**

Resultat i sammandrag

Intäkter **21,813:07**

Kostnader **24,376:35**

Årets underskott 2,563:28

Tillgångar och eget kapital

Utg. 2010.12.31

Kassa **1,939:63**

- **Kulturarvsdagen:**

Föreningen deltar i den av Riksantikvarieämbetet under september anordnade Kulturarvsdagen.

- **Utgrävning:**

Under våren 2011 pågår en utgrävning på Kulla i samarbete med arkeolog Andreas Åhman från Västarvet för att försöka utröna huruvida grunden härrör från en terrassodling eller en husgrund.

- **Backstugusittarnas liv:**

Arbetet med att kartlägga så mycket som möjligt om backstugusittarnas liv och leverne fortsätter även under 2011.

- **Kullabladet:**

Kullabladet kommer ut med två nummer under 2011.

- **Hemsidan:**

Informationsverksamheten via hemsidan fortsätter under 2011. Lars Dahlberg fortsätter att vara vår webbmaster för hemsidan. Där kan du läsa Kullabladet, få information om våra aktiviteter och läsa intressanta artiklar om livet förr i Upphärad.

- **Efterforskningar i Upphärad's historia:**

Efterforskningar fortsätter i bygdens historia till ett ev. kommande bokprojekt.

- **Visningsverksamhet för skolklasser**

Under 2011 kommer vi att ta kontakt med kommunen och informera om vår kommande visningsverksamhet för skolklasser.

- **Fortida odlingar:**

Vi undersöker om möjligheter finns att röja en stig till de forntida odlingar som finns i direkt anslutning till Kulla och som troligtvis brukats av backstugusittarna.

Föreningen Backstugans Vänner

Styrelsens förslag till budget för 2011

Inkomster

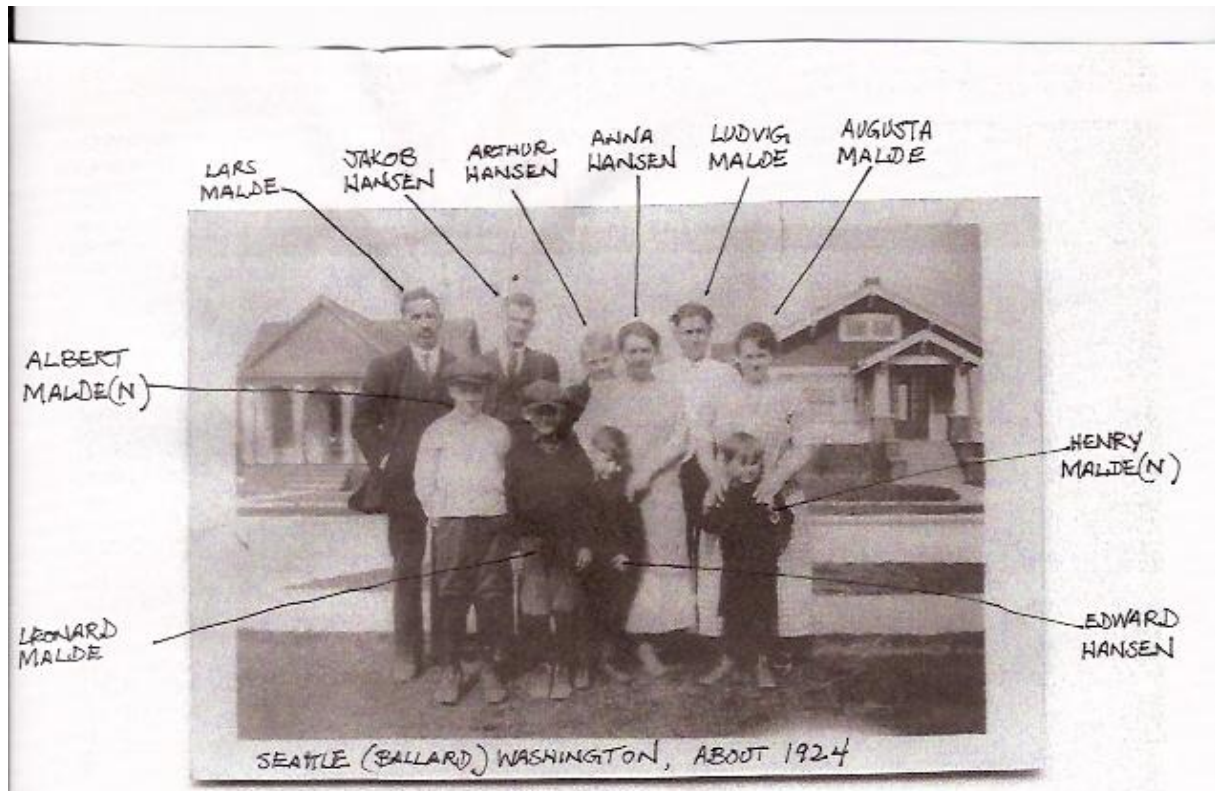
Medlemsavgifter	3,500:-
Bidrag Trollhättans stad	15,000:-
Mötesverksamhet	1,000:-
Loppisförsäljning	500:-
Summa:	20,000:-

Kostnader

Medlemsavgifter	2,200:-
Fika, kurser, program	1,000:-
Kontorsmaterial, porto,	1,500:-
Försäkring	700:-
Hemsidan	500:-
Renv., fastighetsunderh.	8,000:-
Summa	13,900

Marshall Malden, bosatt i Ashland Oregon, USA, sonsons son till Anders Gustaf Nordström i Smedstorp, Upphärad berättar sin släkthistoria.

(övers. Lena Calmestrand)

Under mars-maj 2010 fick jag lära mig mer om min farmors far Anders Gustaf Nordström än jag någonsin kunnat drömma om. Men mitt intresse för honom började redan när jag som ung pojke växte upp i Oregon, USA och besökte min farmor Augusta Nordström Malde som bodde i Seattle i staten Washington. Augusta gifte sig med Lars Malde i Sauda Norge 1905 och de emigrerade till området kring Seattle tillsammans med många andra utvandrare från Norge och Sverige.

Augusta var född 1881 i Vaksdal Norge och hennes föräldrar var Anders Gustaf Nordström och Karin Eriksdatter Furdal. Föräldrarna hade gift sig i Vaksdal 1878. Anders Gustaf var smed och deltog i byggandet av den första järnvägssträckan: Bergen- Oslo. Deras första dotter Anna föddes 1879.

Det är inte mycket som är känt från AG:s ungdomsår men det som finns antecknat i hans personuppgifter 1932 är att han kom till Norge från Småland 1876. I samma dokument står att han var statslös eftersom han tydligen aldrig ansökt om norskt medborgarskap och inte heller bevarat sitt svenska. Jag har av min svenske släkting Karl-Evert Nordström fått reda på att AG senare i livet, runt 1905, skrev brev till sin familj i Upphärad och där han berättade att han tänkte komma hem och hälsa på i sin barndoms trakt, men Karl-Evert trodde inte att han någonsin kom att besöka hemmet.

När arbetet med järnvägssträckan som AG var inbegripen i blev färdigställd 1882 flyttade familjen till Sauda där han arbetade som smed i ett gruvprojekt som just hade startat. Men även om AG bodde i

Bergen i slutet på 1890-talet och tidigt 1900-tal för att arbeta med järnvägsbygget så återvände han till Sauda och bodde där tills han dog i en ålder av 92 år, år 1942.

Hans två döttrar gifte sig med norrmän och båda familjerna emigrerade till USA. Anna och hennes familj bodde mellan 1906-1918 i Billing, Montana och de flyttade sedan till området kring Seattle där de sedan blev kvar.

Farmor Augusta och farfar Lars fick sex pojkar och 1 flicka. Den äldste sonen, Ludvig, var född 1906 och den yngste Henry Martinius 1919. Henry firade sin 90 års dag i november 2009. Han är fortfarande mycket pigg och bor på äldreboende här i Ashland. En annan av mina farbröder, Melvin född 1911, lever också fortfarande och kan i år, 2011, fira sin 100 årsdag. Han bor i Fairbanks, Alaska där han bott sedan mitten av 1930-talet.

Min far Albert föddes 1914 i Seattle och avled 2001. I tonåren bestämde han sig för att ändra sitt efternamn från Malde till Malden. Han berättade aldrig varför men jag tror att han tyckte att Malden lät mer amerikanskt. Även hans bror Henry gjorde detsamma.

Min far, hans bröder och deras syster Cora växte upp med det norska modersmålet. De tre första syskonen kunde också tala det men de andra använde det aldrig efter att ha lämnat hemmets härd. Familjen Maldes barn fick inte lära sig så mycket om hur deras föräldrar hade det i sitt gamla hemland. Men allt eftersom jag blev äldre och efter det att Lars och Augusta avlidit blev jag mer och mer intresserad av min familjs historia.

Bröderna Anton, Melvin, Albert, Leonard och Henry Malde reste till Alaska vid olika tider under 1930-talet. De arbetade alla inom guldgruvsindustrin och Anton var dessutom också pälsjägare och vildmarkspilot. Min far tog examen vid universitetet i Fairbanks, Alaska 1940 som gruv- och geologiingenjör. Han var den ende av syskonen Malde som avslutade college.

Jag själv är född i Fairbanks den 3 mars 1941. Japanerna bombade Pearl Harbor i december samma år. Min far vistades nästan under hela andra världskriget på Aleutian öarna i Alaska* så min mamma och jag åkte tillbaka till Oregon, varifrån hon kom. Efter kriget kom min far till Oregon där han och min mor Neva sedan levde tills de blev pensionärer. Efter det flyttade de till staten Washington, i närheten av Seattle.

**Aleutian Range är en bergskedja i sydvästra Alaska som sträcker sig från sjön Chakachamna (130 km sydväst om Anchorage) till ön Unimak på spetsen av Alaskahalvön. Den inkluderar samtliga berg på halvön och är speciellt notabel för dess stora antal aktiva vulkaner. Fastlandsdelen av bergskedjan är ungefär 1 000 km lång. De aleutiska öarna är geologiskt sett en förlängning av bergskedjan och sträcker sig ytterligare 1 600 km ut över Stilla havet. Med namnet "Aleutian Range" menas dock egentligen bara den del som ligger på fastlandet och på Unimak. Ibland anses även Tordrillo Mountains, som ligger strax norr därom, också tillhöra Aleutian range. Bergskedjan består till största delen av väglös vildmark och Katmai National Park and Preserve, en stor nationalpark inom området, kan bara nås via båt eller flyg.*

Jag har en syster, Marilyn. Hon föddes i Oregon 1943 och bor nu med sin man Glen i Portland Oregon. De har en son och en dotter, både är gifta och har familjer.

Jag och min fru Suzan gifte oss 1965. Jag hade då valt ett arbete inom det internationella affärslivet och blev 1970 förflyttad till Lund för att arbeta med marknadsföring inom ett amerikanskt företag (AB Dixie Cup). Det blev ett äventyr med det svenska emballeringsföretaget Åkerlund och Rausing.

Våra två döttrar Ann-Britt och Andrea föddes i Lund 1970 respektive 1972. Vi bodde i Sverige till november 1976 då jag flyttade tillbaka till företagets huvudkontor i Greenwich, Connecticut.

Ironiskt nog hade jag under våra år i Sverige ingen aning om att min farmors far var född i Upphärad och att jag fortfarande hade släktingar i det området.

Nu när jag har sett var min farmor far Anders Gustaf Nordström föddes och mött hans bror August Edvin Nordströms nu levande släktingar har jag fått uppleva något som jag inte ens i min vildaste fantasi skulle ha kunnat drömma om bara för ett år sedan. Jag är så tacksam och lycklig över att mina döttrar Ann-Britt och Andrea kommer att kunna fortsätta ha denna fina familjekontakt med sina släktingar i Sverige och bära detta arv med sig vidare in i framtiden.

Clara Albertas Kraft berättar om sitt liv. Clara var syster till Gunnar Andersson som ägde Kulla under åren 1985-2003.

Clara var den äldsta i syskonskaran f. 1915. Sammanlagt föddes 13 barn i familjen.

Min mor Karin Johansson född den 11/1 1899, var ju som framgår mycket ung, så hon och min far Albert Andersson var inte gifta. Far var född den 12/12 1887. År 1917, innan min bror Einar Albert föddes, gifte de sig, mor var då myndig.

Jag föddes på Kortestommen i Upphärad och fick växa upp hos min kära mormor och morfar. Eftersom mor arbetade hos bönderna så fick jag vara hos mormor Kristina Johansson. Där växte jag upp som syster till mina mostrar och morbröder, det var: Karl, Berta, Elin, Sven, Elsa, Svea och så Gunnar som var yngst, han var 3 år när jag föddes. Det var en mycket god och kärleksfull vård och uppväxt som jag fick där. Jag minns inget av min pappa och mamma därifrån. Det var bara morfar och mormor och mina "syskon". Jag var ju yngst så jag blev nog mycket bortskämd av dem alla.

Något som är mitt starkaste minne är Julottan, när vi tände alla ljus innan vi gick. Jag minns när vi gjorde i ordning och tände granen, och jag minns även när vi kom hem. Jag minns när jag gick med min hand i mormors till kyrkan. Jag önskar att jag ännu en gång fick komma till Julotta i Upphärads kyrka.

Ett kärt minne är när Svea och Gunnar gått till skolan, då gjorde mormor i ordning matsäck åt mig med smörgåsar och en liten flaska mjölk i en väska på ryggen, och så gick jag utefter taggtrådshaget mellan gårdet vid målare Karls gräns. Där satte jag mig någonstans och lekte skola och åt min matsäck! Ett annat minne är min första A B C bok som jag fick. I den fanns

en bild på en liten pojke. Han hette Martin. På morgonen hade mormor ofta lagt en tvåöring i boken, det hette att "då hade tuppen värpt den". Antagligen fick jag väl den för att jag hade varit snäll.

Men jag var inte alltid så snäll. Jag minns en gång när Svea kom från skolan och hennes fina docka med porslinshuvud var sönder. Jag hade råkat slå den i järngrytan. Då var Svea ledsen. Hon var 5 ½ år när jag föddes. Men efter det fick hon väl inte vara lillasyster längre för då var ju jag minsta barnet.

Ja min kära mormor hade det nog väldigt jobbigt. Det var nog inte så roligt när Karin kom hem och talade om att hon var med barn innan hon var 16 år. Det var ju så att hon arbetade som piga hos Alida och Frans i Nyckleby. Då var Alidas bror, Albert Andersson, dräng där, han var 27 år gammal. På den tiden hade både piga och dräng bäddar tillsammans i köket. Det var väl så det hela började med mina föräldrar. Jag vet inte hur, men det var där jag blev till.

Mormor hade redan innan jag föddes ett hårt liv, och så fick hon en unge till att hand om på det viset. Men hon hade kärlek och tålamod så det räckte även till mig. Mamma fick ju fortsätta att arbeta som piga hos bönderna tills hon gifte sig 1917. Då var Einar på väg, och på den vägen blev det hela tiden för henne. Ett barn vartannat år, och senare även varje år tills hon fött 13 stycken. Då slutade barnafödandet med ett missfall, och hon blödde så mycket att morbror Gunnar fick följa med i ambulansen och ge blod. Jag vet inte varför, men då blev det äntligen slut med barnafödandet.

Mina minnen från Kortestommen bleknar aldrig bort. När mormor hade mjölkat fick jag alltid en stor mugg med nysilad varm mjölk, det var så gott, och katten fick en slatt i sin skål.

Mormor var väldigt duktig med allt, jag minns vad fina randiga trasmattor hon vävde. Det gick åt flera långa längder i köket. Det var ett stort kök. Där fanns det plats för en stor säng som gick att dra ut till två bäddar. Och så var det två kökssoffor som också gick att dra ut. Ett stort slagbord fanns där med plus stolar, en kommod, en vedlår samt skåp. Så fanns där också en kammare och ett annat rum (stugan). Huset hade också ett stort skaffereri med cementgolv, där var det kallt och bra och så fanns det många hyllor att förvara maten på. Men på sommaren hängdes mjölken ner i brunnen där var det kallare. Mormor odlade även lin i sin trädgård, som hon senare torkade och gjorde i ordning. Hon kardade och spann till lingarn som det vävdes dukar, lakan, handdukar och lintyg utav. Så klippte hon får och spann garn av ullen. Hon stickade strumpor och vantar. Det var hennes fritid. Vid fotogenlampans sken satt hon på kvällarna och stickade strumpor till morfar och barna. Visst nickade hon till ibland, hon hade ju varit uppe i ottan och lagat mat, mjölkat korna och gett dem hö. Hur orkade hon med allt?

På hösten när potatisen var upptagen och skörden var bra, tog mormor undan en del som revs på rivjärn (men först var de väl tvättade). Det rivna samlades i ett kar som man rörde om i vatten. Så fick det stå över natten. Så byttes vattnet ett par gånger till så det blev rent

och vitt. Sedan hölls vattnet av och potatisen fick torka. Av detta fick man sedan vitt och fint potatismjöl!

Jag minns mormors huskur när vi blev förkyld. Då satte mormor mig på en stol framför kakelugnen där en härlig brasa av björkved värmdes gott. Med våra fötter framför brasan smorde mormor in dem med fårtalg som hon hade i en burk. Det värmdes gott. Än i dag värmer i hjärtat det när jag tänker på all den kärlek som jag fick men ej hade vett att återgälda.

Tänk vad en husmor fick slita då – inget rinnande vatten, inga tvättmaskiner att slänga smutskläderna i och inga kranar att vrida på för varmt och kallt vatten. Allt fick göras för hand, kärna smör, slakta och korva med mera.

Stortvätt: ("att laka i så"). När min mormor hade stortvätt av vita lakan, dukar, handdukar, örngott, underskjortor, "särkar" till kvinnor (hemsydda) och övriga vita textilier gick det till så här:

Det fanns ett berg på gården som liksom var sådant att det var en fördjupning med sten runtom, så det var som ett rum – en tvättstuga, men utan tak. Där fanns en järngryta som det eldades under. Den hade tre ben och där värmdes vatten och så skrubbades all tvätt på en tvättbräda med rugglig plåt och såpan och sodan gjorde väl sitt till att det blev rent. Sedan fanns det en så, det var en stor tunna som stod på en pall, den hade ett borrarhål där man hade en slags kran "tunnetapp". I botten lade man några vedträn i kors. Uppe på dessa lades en påse eller örngott med björkaska i, sedan la man all tvätt ovanpå tills det var fullt i sån. Så kokades vatten i järngrytan och med en stor skopa som nog rymde 2 liter östes det kokande vattnet över kläderna tills det var slut. Då drogs "tunnetappen" ur. Vattnet rann ut i en spann och så fylldes det åter i grytan och värmdes. Så höll man på ett tag tills kläderna var riktigt genomvarma, då var det lut kvar som det hade blivit av askan. Sedan fick det hela stå över natten och värmdes upp på morgonen igen och tappades ur. Sedan bars kläderna i hinkar till bäcken där det fanns det en bro över och där låg man på knä och klappade kläderna i flera omgångar och sköljde i vattnet. Sedan hängdes tvätten upp på klädstretch uppe på gården. Den blev vit och ren. När tvätten var torr skulle det som gick "kavlas" så det blev slätt, det var innan det fanns mangel. Man hade en slät, fin rund tråkavel, ungefär 80 cm lång, där rullades kläderna på, slätt och hårt. Sedan tog man klappeträt och slog på denna tråkavel så att den rullade runt några gånger. På det sättet blev kläderna släta.

Denna tvätt gjordes vår och höst. På vintern sparades det smutsiga till våren. Men man gjorde också kulörta tvättar, eller så kokade man vittvätt på spisen under vinterhalvåret. När det var några kläder som behövde pressas "strykas" så hade man strykjärn som värmdes uppe på vedspisen. Det gick att öppna bakstycket på järnet och däri låg en s.k. bult som togs ur med spiskroken och lades i spisen på veden, sedan togs den upp och stoppades in i järnet igen.

På Kortestommen fick mormor sköta det mesta arbetet ute på gården och i lagården. Att mjölka korna var ju hennes göra och även att bära vatten från damman samt ge korna mat och vatten. Morfar var ju kyrkväktare och det innebar att han skulle elda i kyrkan vintertid och på sommaren skulle hela kyrkogården hållas i ordning; slå gräs, kratta och annat. Vid gudstjänst och dödsfall skulle han ringa i kyrkklockan. När någon var död så skulle gravar grävas, för hand, både sommar som vinter. Det var säkert ett hårt arbete. När morfar blev pensionerad så övertogs detta yrke av min yngste morbror Gunnar som han hade det till sin pensionering.

Det var ett litet hemman som mormor och morfar hade. Tre kor, kalvar och grisar föddes upp där samt höns. Det mesta av säden slogs med lie och bands för hand. När det var plöjning, harvning och sådd på gång, så lånade morfar en häst på någon större bondgård. Mycket gjordes ju för hand, t.ex. när det var lite som skulle tröskas ur, så hade man en "slaga" och slog på en nek med säd så kornen slogs ur. "Slagan" var två störar som var ihop satta med läder eller når. Det tillgick så att man slog med den ena och höll då i den andra. Men senare lånades tröskverk som drogs för hand och matades i. Då gick arbetet fortare. Nu går ju sådant med elektricitet.

Men på den tiden var det fotogenlampor som lyste upp mörkret + talgdankar = stearinljus.

Mormor hade en separator som delade mjölk och grädde när man drog runt den. Mjölken slogs i behållaren och gick genom olika lager, i en pip kom det grädde och i den andra skummjölken (seprenmjölk).

Ja så gick livet på Kortestommen år ut och år in. Ett strävsamt liv som till slut tog Mormors liv. Hon fick värk i benen och magen och var tvungen att uppsöka sjukhus. Men det var inget att göra. Hon hade gått och slitit och lidit så länge. Så hon dog den 18 januari 1935, bara 65 år gammal. Hon var född den 31 juli 1869. Morfar var född den 7 november 1877, han dog 20 oktober 1950, knappt 73 år gammal. Det var väl en hjärt- eller blodpropp för det gick så hastigt. Han hade inte haft några besvär tidigare.

Ja så var bara mina minnen från den tiden kvar, men de lever kvar än i dag, vid 84 års ålder. (1999)

Jag minns inte vilket åt jag flyttade till mor Karin och far Albert. De hade gift sig när mamma hade fyllt 18 år, men jag har aldrig tagit reda på när jag kom till dem. Men det var innan jag började skolan. De hyrde ett litet hus, rum och kök. "Källarn" låg på en stor källare därav namnet, det var både potatis och matkällare. Där ställde vi mjölken som den var, fet och god, 4 % tror jag nog att det var.

Pappa arbetade hos Svenson & Tengbom. Det var ortens allt- i- allo- affär. Där fanns allt man egentligen behövde. Där skötte han magasinet. Bönderna kom med sin spannmål, som han först vägde upp och bokförde. Han bar sedan spannmålen i säckar till godsvagnarna där de

lastades. Det var på den tiden, då det gick både gods- och persontåg som stannade i Upphärad.

Vi hyrde ett hus på en stor bondgård. De som ägde gården hette Anna och Erik Bodén. Där fanns många kor och mamma fick hjälpa till att mjölka och på sommaren fick hon vara med i utearbetet. Naturligtvis fick hon betalt, men ack så litet. Nog hade hon behövt vara hemma med sin växande barnaskara, men det blev en liten egen slant i alla fall.

Ja så gick tiden och åren, men nog längtade jag hem till mormor. Men jag har ju så många minnen från dessa tider, från många kära på detta viset, jag är så glad att jag kan minnas allt, och det lever jag i när jag tänker därpå!

Jag minns i början efter jag flyttat hem till far och mor så skulle jag i alla år gå hem till mormor på Julaftonen. En jul minns jag att mamma inte ville att jag skulle gå, det var en väldig snöstorm ute, men jag skulle iväg. Då gick hon upp på vinden och hämtade en svart sjal som hon virade om mig och knöt ihop på ryggen. Hos Mormor väntade de med mat och julklappar, Morbror Sven var Jultomte. Han var så rolig och alltid jättesnäll. Sedan åt vi julmat, med mandel i gröten. Och så var det Julotta på Juldagen. Där var det högtid med ljus och allt som hör till. Det finns ingen kyrka som Upphärad. Den är så fin och fylld med så många minnen.

Ja, så gick åren och jag fick fler syskon, till början var det 2 år mellan mig och Einar, som är född 1917, Karl är född 1919, och Anna år 1921 samt Elvy är född 1923. Sedan kom Gunnar 1924 och Lisa 1925. Det var precis ett år emellan dem. Stackars min lillebror Gunnar då. Mamma talade alltid om när han inte ville somna på kvällen med pappa, men när han fick ligga vid sidan av mor i stora sängen och den nya bebisen vid andra sidan, då först kunde mor och barn få lite sömn.

I köket låg vi andra i 2 soffor, 2 barn i varje soffa. Sedan blev det även 4 barn när barnaskaran växte, då fick det vara kuddar i bägge ändarna på sofforna och fötterna ihop på mitten. Det kallades "skaffötters", varför vet jag ej. Ja, åren gick och många minnen har jag kvar, men en del har jag glömt.

Jag minns när min bror Einar och vår kusin Karl-Axel och jag skulle rensa rovor hos bonden. Det var långa rader, ända ner till ån. Vi ledsnade och gick i ett dike och lekte med lera istället. På kvällen skulle vi hämta vår lön (2 öre raden) men då hade bonden ingen växel, så det blev väl inget!

Då var det roligare att sitta ute och "prata gubbar" Vi tre Einar, kusin Karl-Axel och jag, var mest ihop. Mina systrar Anna och Elvy var ju så små.

Jag fick väl hjälpa till att passa barn men när det är många syskon som leker så hjälper de ju mycket varandra. Men Gunnar var sen att gå. Jag tyckte om honom och bar honom med mig.

Men han var stor och tung så mormor var bekymrad över att jag skulle få ont i ryggen av det. Det har mamma berättat för mig!

Ja så var det skoldags. Det var lång väg till Lilla Boda skola. Det var inte roligt, vi hade en stygg lärarinna. Hon hette Hildur Magdalena Christiernin. Jag minns särskilt när det varit "husförhör". Föräldrarna var och lyssnade på oss och jag vände på huvudet och skulle se om någon av mina var där. Men det var ju inte så att man fick vända sig om och titta bak. Efteråt satte hon sina vassa naglar i armen och ruskade mig och så fick kvar sitta kvar, eller sitta efter som det hette då. Jag minns att det var en tös som hette Märta Olsson som bodde på Frälsegården. En dag blev hon sjuk, så hon kräktes och kissade på sig. Då tvingade vår lärare henne att torka upp efter sig och hon fick säkert skäll också. Det handlade ju om en liten 7-åring som inte kunde hålla sig, hon var ju sjuk och så var hon så rädd. Sådana var den tidens lärare, det fick många små skolbarn erfaras.

Vi hade matsäck med oss till skolan och vi var tvungna att äta upp allt. En dag var jag sjuk och kunde inte äta upp så jag gömde smörgåsen men vågade inte ta hem den av rädsla att fröken skulle få veta. Så när jag var vid Bengtssons buskar slängde jag den till fåglarna. Men det såg faster Astrid, hon bodde granne med oss. Så hon gick hem och talade om det för mor, så det blev väl stryk då (men jag minns det ej).

Britta Tengbom och jag var ihop, men vi var tvungna att ha Irma i Flötemaden emellan oss när vi gick hem (så elak var fröken). Fröken fick smör och ägg av Irmas föräldrar. Så det var sådant fjäsk med bönderna förr i tiden.

Ja, jag har många minnen från den tiden i småskolan men det får vara med detta nu.

Men en sak som var bra var väl att det fanns träskor i en låda med lock på. Den stod i kapprummet, där fick vi byta när kängorna var snöiga och våta.

Jag minns en gång då jag gick i sömnen och var ute på backen och gick och när pappa kom ut och hämtade in mig så att jag vaknade.

När vi var små och hade hosta så fanns det en medicin där hemma som hette Pertusin. Den flaskan förvarades i skänken i köket. Den var mycket god, smakade sött och lakrits. Men så en kväll när alla sov smög jag upp och satte flaskan till munnen och tog en slurk, jag trodde det var den goda Pertusinen, men oj, det var fel flaska. Det var vätesuperoxid i den. Det var en lösning man gjorde rent sår med. Den skummade liksom. Jag spottade och fräste så skummet skulle ta slut, (det var inte gott). Så går det när man gör galet, jag var ju inte förkyld då utan ville bara smaka ur flaskan!

Ja, så gick åren, vi blev många i stugan, men vi hade mat och allt vad vi behövde. Mormor kom många gånger med både smör och bakekaka och även mjölk. Mormor ystade alltid en stor ost till jul, den var så himla god. Hon bidrog alltid med mjölk när mamma ystade. Mamma köpte mjölk av bonden så det blev julost.

Mamma hade det allt arbetsamt med alla dessa barn, mycket tvätt och lagning av kläder. Vi hade ju inte så mycket att byta med på den tiden och alla skulle ju vara hela och rena på morgon när det var skoldags. Så på kvällarna blev det lagning och strumpstoppning för vår mamma när barnen hade kommit i säng. Pappa läste tidningen när mamma lagade kläder. Det fanns flera bra följetonger i tidningen Trumf som den hette då. Det fanns även en veckotidning som hette "En rolig halvtimme". Den var gul och kostade 10 öre på 1920-talet.

Ja, så gick åren och vi blev äldre, det blev flera små så stugan blev för trång. Pappa köpte då ett hus, Björkelund. Det huset var mycket större, 3 rum och kök. Det behövdes för barnskaran ökades till 13 st.

Ja, nu har det blivit år 2001 och jag skall försöka fortsätta med mina minnen. Åren gick och fast vi var många så växte alla upp och var friska. Mat fanns alltid, mamma bakade stora tjocka brödkakor som hon skar i bitar och sedan delade på mitten. De mättade gott, det var bakat i en stor ugn, en sådan som mormor hade.

Pappa tog hem stora mjölsäckar. Han köpte säden av bönderna, som han sedan var till kvarnen med och fick malet.

Varje höst köpte vi en gris som föddes upp till jul, då var den stor och slaktades. Det blev mycket mat. Mamma gjorde korv och tog tillvara allt (precis som mormor gjorde). Det blev så mycket mat, men det var många att mätta.

Det godaste jag visste var på morgonen när jag skulle till skolan var att få smörgås och en kopp havremustvälling, det var gott.

Ja, nu var vi ju 13 syskon. Nu hade också Sven kommit som var född 1927, Nisse född 1928 och Åke född 1931. Sen kom Kerstin 1934 och Alfhild 1936. Nu glömde jag Pelle, född 1932 efter Åke.

Ja, stugan var full med barn, men jag tyckte att sämjan var bättre då än den är nu för tiden! Då lekte de mindre med varandra och de som var äldre fick hjälpa till.

Så småningom fick alla syskonen arbete, undan för undan. En del gifte sig och flyttade. Men Einar, Karl, Gunnar och Åke bodde kvar hemma när de hade arbete. Det var ett stort hushåll för Mamma, med 4 stora karlar (stackars henne).

När Kullastugan i skogan var till salu så köpte Gunnar den. Han tyckte om att gå i skogen, han plockade bär och blommor till Mamma. Stugan var ju omodern, men det var en härlig tid på sommaren när jag var och hälsade på Gunnar. När han flyttat till lägenhet gick vi alltid dit och satt ute och fikade, ibland kokade jag soppa och hade smörgås med mig. Vi satt utanför på den stora stenen och åt. Han stod i fönstret och tittade när jag kom. Sen bjöd han på kaffe och därefter gick vi ut i skogen. Sedan följde han mig alltid till bussen.

Det var det roligaste jag hade när jag fick göra den där utflykten till Upphärad och Gunnar.

Mamma var ju på Gena i Sjuntorp då. Så då blev det till att ligga hos henne ibland, och då bakade jag två sorters kakor till henne innan jag åkte till Vargön på måndag middag. Mamma var väldigt duktig, hon bakade sockerkaka varje vecka ända tills hon var 95 år. Sedan flyttade hon till Nordängen. Det blev allt bra mycket lugnare för henne där än på Gena. Det var allt bråkigt där ibland.

Ja, så gick år efter år, tills år 1996 kom. Då opererades Gunnar för sin kärlekskramp. Han vaknade upp förlamad och blind. Han kom så småningom till Nordängen, där han blev allt sämre allt eftersom åren gick. Men alla vi systrar besökte honom så ofta vi kunde. Lördagen den 22 mars 2003 lämnade Gunnar det jordiska lidandet.

Boktipset

Den här gången får det bli ett tips om en fantastisk bok om Västergötland av Björn Gidstam. Boken heter "Västergötland", strövtåg i gammalt kulturlandskap. Så här skriver författaren själv i förordet: "I en tid då vi dygnet runt översvämmas av flimrande och ytlig information i alla former, ökar rastlösheten och främlingskapet i tillvaron, inte minst bland de unga. Den alltmer uppdrivna hastigheten i vår livsföring gör att allt färre människor ges tillfälle att på allvar stanna upp och betrakta och att i förlängningen söka sina rötter. Det är när kulturarvet inte längre förstås eller känns meningsfullt som risken finns att vi förlorar fotfästet i tillvaron".

Författaren och konstnären Björn Gidstam har i flera år ägnat ett omfattande arbete åt att dokumentera det gamla kulturlandskapet Västergötland. Tonvikten är lagd på genuina och värdefulla miljöer som idag är på väg att försvinna för alltid.

Kärleksfullt presenteras i fyllig text och detaljrika akvareller och teckningar de slingrande grusvägarnas landskap med hemlighetsfulla gamla hus, ljusa ängar och hagar, bönder plöjande med höstar, mörka skogar, brusande vattenfall, gamla seder och bruk och möten med berättande västgötar. Under dessa strövtåg träder spännande medeltidskyrkor och stenkammargravar fram ur forntidens dunkel.

Låna eller köp boken och njut!

Hoppas vi ses på Kulla i år.

Aprilhälsningar från Lena

Varmt Välkomna till årets program på Kulla:

Maj

Visning på Kulla lördagar och söndagar kl. 14-16. Kl. 15 Berättelsen om backstugusittarna. Enkel fika 10:- för de stora och 5:- för de små. Loppis!

Söndag 8 maj kl. 14-17: Vårstädning

Söndag 22 maj: Årsmöte på Kulla kl. 16 Efter årsmötesförhandlingarna berättar Anita Fyhr om sin uppväxt i Upphärad. Fika 20:-. Loppis!

Onsdag 25 maj kl. 18.30: Vårträff på Kulla med Naturskyddsföreningens medlemmar kl. 18.30. OBS! **Medtag egen fika! Loppis!**

Juni

Visning på Kulla lördagar och söndagar kl. 14-16. Kl. 15 Berättelsen om backstugusittarna. Enkel fika 10:- för de stora och 5:- för de små. Loppis!

Onsdag 8 juni kl. 17.30 Programkväll i Backstugan med Björn Ohlén, byggnadsantikvarie Västarvet. Backstugan Kulla och konsten att ta hand om ett gammalt hus. Entré inkl. fika 20:- Loppis!

Juli

Visning på Kulla lördagar och söndagar kl. 14-16. Kl. 15 Berättelsen om backstugusittarna. Enkel fika 10:- för de stora och 5:- för de små. Loppis!

Onsdag 13 juli kl. 17.30 Programkväll i Backstugan med Thomas Engel från Länsstyrelsen. Backstugan Kulla och konsten att ta hand om ett gammalt hus. Entré inkl. fika 20:-. Loppis!

Augusti

Visning på Kulla lördagar och söndagar kl. 14-16. Kl. 15 Berättelsen om backstugusittarna. Enkel fika 10:- för de stora och 5:- för de små. Loppis!

Onsdag 17 augusti kl. 17.30 Programkväll på Kulla med Lars Bergström från Västarvet som berättar om backstugornas och torpens betydelse som kulturarv. Entré inkl. fika 20:- Loppis!

September

Visning på Kulla lördagar och söndagar kl. 14-16. Kl. 15 Berättelsen om backstugusittarna. Enkel fika 10:- för de stora och 5:- för de små. Loppis!

Söndag 11 september Kulturarvsdagen som ingår i visningsprogrammet kl. 14-16 med olika stationer på årets tema ”det gröna rummet”. Se annons i ttela! Enkel fika, kaka och kaffe 10:- eller medtag egen.

Söndag 18 september Bokbytardag ingår i visningsprogrammet kl. 14-16. Passa på att byta dina redan lästa böcker. **Tag med dig max 5 böcker och byt till dig nya. Medtag egen fika!** Kvarstående böcker stannar i vårt bibliotek. Se annons i ttela!

Oktober

Söndag 15 oktober kl. 14-17 Höststädning! Medtag egen fika!